

1966.

9. Onuma Y. International Law in and with International Politics: The Functions of International Law in International Society // European Journal of International Law. 2003. Vol. 14. № 1.

Статья отправлена: 20.09.2014г.

© Овчинников С.Н.

ЦИТ: 314-399

Рудик В.А.
ЩОДО ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНОЮ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ХАРТІЇ (ПЕРЕГЛЯНУТОЇ)

*Павчально-науковий інститут права та соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету
Чернігів, вул. 50 років ВЛКСМ 1а, 14028*

Rudyk V.A.

CONSIDERING THE PROBLEM OF IMPLEMENTATION UKRAINE
CERTAIN PROVISIONS THE EUROPEAN SOCIAL CHARTER (REVISED)

*Educational and scientific institute of law and social technologies Chernihiv national technological university
50 VLKSM str 1a, Chernihiv, 14028*

Анотація: В роботі досліджується вплив Європейської соціальної хартії (переглянутої) на національну політику в сфері соціального захисту, стан її виконання Україною та механізми контролю за отриманням ратифікованих положень.

Ключові слова: Європейська соціальна хартія (переглянута), соціальний захист, соціальна політика, мінімальні соціальні стандарти, зобов'язання держави, механізм контролю.

Abstract: This paper investigates impact of the European Social Charter (revised) on national politics of social protection, the state of its implementation by Ukraine and mechanisms of control over compliance of the provisions of ratified state.

Keywords: European Social Charter (revised), social protection, social policy, minimum social standards, the obligation of state, mechanism of control.

У Конституції сучасної України закріплені принципово нові основи здійснення державної політики, визначальним стрижнем яких є визнання найвищою соціальною цінністю людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпека. Такий принцип є підґрунтям визнання України як члена європейського та світового співтовариства, і, звичайно, зобов'язує державу законодавчо закріплювати основні права та свободи людини і громадянина та гарантувати їх захист.

В соціально-правовій державі, якою проголошена Україна, одним з невід'ємних та природжених прав людини, що входить у систему соціальних прав, було визнане право на соціальний захист.

Питання щодо реалізації Україною міжнародних стандартів в сфері

соціального захисту є предметом досліджень в працях окремих науковців, зокрема, Н.Б.Болотіної [1], Б.І. Сташківа[2], М.В.Чічкаєв [3], М.М.Шумила[4], І.О. Гуменик та інших.

Визнання права на соціальний захист здійснено і на світовому рівні у міжнародних документах універсального характеру, зокрема Загальній декларації прав людини (ООН, 1948), Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права (ООН, 1966), актах МОПІ, а також міжнародних документах європейського рівня.

Варто відзначити, що для України – держави, спрямованій на євроінтеграцію надзвичайно важливими є соціальні стандарти, закріплені в актах Ради Європи. Одним із основних актів, прийнятих для забезпечення соціальних прав звичайно є Європейська соціальна хартія (переглянута), підписана 3 травня 1996 року та ратифікована Україною у 2006 році.

Відповідно до Закону України „Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)” Україна взяла на себе зобов'язання вважати частину I Хартії декларацією цілей, до здійснення яких вона прагнутиме відповідними засобами. Основна частина статей, які визнані обов'язковими до виконання для України стосується трудових прав людини[5].

Щодо здійснення права на соціальний захист Україна вважає обов'язковими: пункт 1 статті 8 (забезпечити працюючим жінкам відпустку на період до і після пологів загальною тривалістю не менше 14 тижнів з оплатою такої відпустки або з виплатою достатньої допомоги по соціальному забезпеченню, або з наданням допомоги за рахунок державних коштів); статтю 14 (право на користування соціальними службами); статтю 15 (право інвалідів на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства); статтю 16 (право сім'ї на соціальний, правовий та економічний захист); статтю 17 (право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист); статтю 23 (право осіб похилого віку на соціальний захист); статтю 30 (право на захист від убогості та соціального відчуження)[5]. Варто зауважити, що при ратифікації Україна не взяла на себе зобов'язання за найголовнішими статтями сфери соціального захисту – “Право на соціальне забезпечення” (ст.12) і “Право на соціальну та медичну допомогу” (ст.13).

Ратифікувавши Хартію Україна, створила правову основу для проведення реформ в соціальній сфері та внесення відповідних змін до національного законодавства, узгоджуючи його з вимогами цього документа. За Хартією передбачено дві системи контролю за виконанням зобов'язань: подання національних доповідей (звітів) і право колективного оскарження.

Відповідно до вимог Хартії, Україна зобов'язана щорічно направляти національні доповіді про виконання вимог за статтями однієї з чотирьох тематичних груп, в яких має звітуватись, як саме виконуються взяті нею зобов'язання. Особливістю доповідей є те, що держава зобов'язана звітувати не лише за стан правової відповідності національного законодавства положенням Хартії, але й практичної її реалізації із застосуванням статистичних відомостей по відповідним питанням.

На сьогодні Україною подано Європейському комітету з соціальних прав 5

доповідей по таким групам статей: 1-ша доповідь “Здоров’я, соціальне забезпечення та соціальний захист” (4 листопада 2008 року); 2-га доповідь “Трудові права” (8 жовтня 2009 року); 3-тя доповідь “Діти, сім’ї мігрантів” (13 жовтня 2010 року); 4-та доповідь “Про зайнятість, професійну підготовку і забезпечення рівних можливостей” (жовтень 2011 року), а також п’ята доповідь по першій групі статей за звітний період з 2008 року по 2011 рік (2012 рік)[6].

Аналіз доповідей показує, що в цілому в Україні створена правова та інституційна основа для виконання зобов’язань, передбачених ратифікованими статтями Хартії. В той же час, незважаючи на наявність нормативних актів, що забезпечують організаційно-правові основи соціального захисту, рівень реально наданих гарантій для відповідних груп населення визначається в основному економічними можливостями держави, і переважно є незадовільним з позиції Європейського комітету із соціальних прав. Зокрема, у заключному висновку Комітету до першої національної доповіді щодо ст. 23 Хартії, було виявлено невідповідність національного законодавства в аспекті рівня соціальних виплат особам похилого віку. Станом на 1 січня 2007 року розмір мінімальної пенсії за віком був значно меншим за межу бідності, встановленої на той час. У п’ятій доповіді (по тій же групі статей Хартії) за звітний період з 2008 по 2011 роки урядом України відмічено про підвищення мінімального розміру пенсії до рівня прожиткового мінімуму. У Доповіді зазначено, що у 2011 році межа бідності становила - 1062 грн. та межа крайньої бідності (за відносним критерієм) у 2011 році - 850 грн. Однак, Комітет зазначає, що сума мінімальної пенсійної виплати, незважаючи на зростання у порівнянні із попереднім звітним періодом, є нижче рівня бідності та навіть трохи нижче межі крайньої бідності. Оскільки рівень мінімальної пенсії є очевидно незадовільним, Комітет робить висновок, що ситуація в Україні не відповідає вимогам положень статті 23 Хартії.

Також, за результатами п’ятої доповіді Комітет робить заключний висновок, що ситуація в країні не відповідає ст. 30 Європейської соціальної хартії (переглянутої) на підставі того, що не встановлено наявності ефективного всеохоплюючого та скоординованого підходу, спрямованого на подолання бідності та соціального відчуження; пункту 1 статті 14 на підставі відсутності механізму нагляду за адекватністю соціальних послуг.

Специфіка контрольного механізму показує, що його метою є не примус або застосування санкцій до держав за невиконання зобов’язань, а лише контроль за втіленням в життя положень Хартії та допомога державі шляхом подання відповідних рекомендацій.

Не дивлячись на те, що Хартія не має механізму судового захисту соціальних прав людини, вона є впливовим європейським документом для національної юридичної практики. Інша справа - відношення України до вимог цього документу та виконання своїх зобов’язань. Як відмічають окремі науковці, Україна недооцінює необхідну роботу щодо імплементації положень Європейської соціальної хартії (переглянутої) у національне законодавство та практику[7, с.43-44]. Більшість положень національних доповідей залишилися без правової оцінки Комітетом, оскільки потребують подання додаткової

уточнюючої інформації. Незадоволення викликає і те, що на недоліки національного законодавства, які в результаті обумовили висновки Комітету про невідповідність положенням Хартії, неодноразово вказували науковці в галузі трудового права та права соціального забезпечення.

Для ефективної роботи в напрямку імплементації Хартії, а також підготовки наступних щорічних доповідей необхідно звернути увагу на збірник прецедентного права Європейського комітету із соціальних прав (Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights[8]). Збірник представляє собою інтерпретацію різних статей Європейської соціальної хартії (переглянутої) і включає висновки, що впливають з процедури представлення доповідей та тлумачення різних положень Хартії.

Україні варто змінити ставлення до реалізації соціальних прав в державі і формувати та реформувати національне законодавство та соціальну політику відповідаючи головним “постулатам” Хартії:

- захист прав людини не лише в теорії, а й на практиці;
- прийняття не лише законотворчих заходів, а й практичних дій, надання ресурсів і започаткування необхідних процедур для забезпечення повноцінної реалізації прав, визнаних Хартією;
- за відсутності прагнення практичного впливу заходів, які вживаються, права, визначені Хартією, скоріше за все, лишаться неефективними.

Література:

1. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: навч. посіб. / Н.Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 615 с.
2. Сташків Б. І. Міжнародно-правові акти як джерела права соціального забезпечення / Б. І. Сташків // Держава і право: зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки. Вип. 23. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – С. 337-344.
3. Чічкань М.В. Міжнародно-правові стандарти в сфері соціального захисту інвалідів / Чічкань М.В. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 1. Том 3. – С.259-263
4. Шумило М.М. Міжнародні стандарти в сфері соціального захисту /Шумило М.М.// Університетські наукові записки. – 2012. - №3 (43). – 243-249
5. Закон України „Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)” від 14 вересня 2006 р. N 137-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №43. – Ст. 418
6. Доповіді Уряду України щодо реалізації положень Європейської соціальної хартії (переглянутої) [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://mlsp.kmu.gov.ua/labour/control/uk/publish/category.jsessionid=716D9E03202DCFF3641C351FDE95963B?cat_id=92772
7. Болотіна Н.Б., Феськов М.М. Європейська соціальна хартія (переглянута) і Україна [Електронний ресурс] // Юридична наука. – 2011. - №3. – С. 43-44 / Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Jursci/2011_3/36-47.pdf
8. Digest of the case law of European Committee of social rights. . 1 September 200 [Електронний ресурс] // Режим доступу: